Գաղտնի ճամբան · քերթուածներ գրեց՝ Ժաղ Ս · Յակոբեան, Գահիրէ, 1938:

Յիսուն եւ ութը քերթուածներով համեստ հատոր մը, « Գաղտնի ճամբան »: Երկու մասերու բաժնուած է ան.

ա· – Հեռուներ... Հեռուներ... եւ

բ· – Կապոյտ Հէրեաք.

«Հեռուներ... հեռուներ...» որ 24 քերթուածներ կը պարունակէ, կարօտի եւ զգացումի մրմունջներ բնութեան հանդէպ իրմէ հեռու եւ իր շուրջը տարածուող բնական զեղեցկութիւններու առջեւ. որոնց դէմ ան կարօտով կեցեր է.

Այնքան կարօտ եմ կանչին սրինգի մը հեռաւոր,
Այնքան կարօտ հեքեաթին երազող ջինջ աչքերուն
Որ կ'ըղձայի բանալ սիրոս ամէն լոյսի եւ հովի...

Կ'ուզէ վայելել զանոնք, ապրիլ անոնց հետ եւ անոնց մէջ մոռնալ կեանքի ամէն դառնութիւն եւ վիշտ:

Կը սիրէ այդը՝ եւ անոր հազար ու մէկ խորհուրդի ժամերը, եւ երբ կ'ինկնէ արեւը լեռներէն՝ ան զինքը երջանիկ կը զգայ գիտելով զայն կանգնած իր առջեւ. սակայն իր ամենէն գիւթական ժամերը երեկոյեան ժամերն են, երբ մութը կը կոխէ ան կը խորասուզուի լռութեան մէջ եւ հոն կը պատկերացնէ իրիկուան անցնող կեանքը, որ քիչ վերջ զգացում կը դառնայ.

Տակաւ կը զգամ ճաճանչի մը հոգեւարքն հոգեթով,
Ու կը լեմ փոքր հօտին բոժոժներուն մէջ թոթով,
Խոտին բոյրին պլլուած, սիւքերուն պարն ոսկեհեր.

Տամուկ իրիկուան մշուշը կ'ինկնէ իր շուրջը, եւ ան կը հանդիպի այդ իրիկուան խաղաղ երազներու մէջ: Կը բացուի այդը եւ այն «Բլրան լանջին» է նստած, գիւղի կեանքը կը վերսկսի, գեղջկուհին կ'ինկնէ աղբիւր ջուր առնելու, կը սիրէ բանալ իր ճակատը հովին եւ վայելել բնութիւնը:

բ· – Կապոյտ հեքեաթին մէջ՝ որ երկրորդ մասն է, հեղինակը կը պատկերացնէ եւ կ'երգէ սէրը եւ մանկութիւնը եւ կեանքի զանազան պատկերները, նոյն ոճով:

Պ· Ս· Յակոբեանի քերթուածներու այս հատորը իր պարունակութեամբ որ պէտք էր իր նիւթին համեմատ՝ բնութիւն, զուարթ ազդեցութիւն մը թողուլ, հակառակը կը պատահի. խորհրդապաշտ միտք մըն է նա, իր քերթուածները մութ գոյներու տակ կը սիրէ ծածկել. պարզութիւնը եւ յստակութիւնը՝ որ ո եւ է գրութեան մը անհրաժեշտ տարրն է գեղեցիկը կազմելու համար՝ տուժած են. սա գուցէ արդիւնք ըլլայ խոր երեւակայութեան որով օժտուած է Յակոբեան: Երեւակայութիւնը բանաստեղծութեան առաջին ազդակն է, որ կեանք եւ գոյն կու տայ գրութեան մը, պայմանաւ որ երեւակայութիւնը դէթ իրականութեան հետ նմանութիւն մ'ունենայ իր խորքին մէջ եւ ոչ թէ բոլորովին ցնորական, ինչ որ անհաճոյ կը դարձնէ: Յակոբեան կը սիրէ նոյնպէս խորհրդաւոր իմաստներ եւ բառեր, ածականներ, որոնք երբեմն իրենց պաշտօնը եւ ընելիքը չեն գիտեր. լոյծ շնորհ, լոյծ հեռու, լոյծ դաշտանկար, լոյծ կուսութիւն, լոյծ պահ, լոյծ թիթեռնիկ, լոյծ ճամբայ, յարմարցնելու ենք կամ մեկնելու: Նոյնպէս՝ թաւիշ զոգանց, թաւիշ կուսութիւն, բոյր մը չափիւղայ, հոտեւան սարսուռ, կապոյտ զրգանք, երազուն գծեր, եւն, շատ մութ կը թողուն իրենց իմաստը: Ասոնց հակառակ ճոխութիւն մը կը տեսնուի բառամթերքի իր քերթուածներուն մէջ, խուսափում մը խժաձայնութենէ. ընտիր եւ գունագեղ պատկերները անպակաս են անոնց մէջէն, որոնք Յակոբեանի բանաստեղծի խառնուածքը ցոյց կու տան: Բսինք թէ երեւակայութիւն եւ արուեստի գծեր, ներդաշնակութիւն եւ լեզուական պաշար ունի Յակոբեան. ուսկից կը հետեւի որ կրնայ հրամցնել մեզի ապագային աւելի յաջող եւ մնայուն արժէքով քերթուածներ. ահա ինչ որ անկեղծօրէն կը մաղթենք եւ կը սպասենք:

Հ· Մ· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ~ ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ

Ա· – ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ

Որքան որ արդէն ծայր տուած էր մեծ պատերազմի մը արհաւիրքը եւ մթագին հորիզոնը կը սպառնար սուգի փոխել ամառնային արձակուրդի քաղցր օրերը, Ս· Թարգմանիչներու տօնը սակայն իր կրօնական – մշակութային նուիրականութեամբ հոգեկան կազդոյր եւ սփոփանք շնորհեց ամէնուս:

«Ս· Զէնոն» Վանքիս հովասուն ամարանոցի մէջ էր որ տեղի ունեցաւ գրական զեղեցիկ ակումբը, պատրաստուած Ուխտիս բարձրագոյն Աշակերտներու կազմակերպութեամբ: Կէս – բացօթեայ կամարներու տակ դալարազեղ դրասանդներու եւ ծաղիկներու մէջ կը հրձուէին Ս· Թարգմանչաց լուսապսակ դէմքերը, որոնց առջեւ պաշտամունքի եւ երախտագիտութեան զգացումներով հաւաքուած էին Ուխտիս Հայրերն ու բոլոր Աշակերտութիւնը:

Յոտնկայս լսեցինք Թարգմանչաց քայլերգը· ուսկից յետոյ սաներէն մէկը բացատրեց Հայ Մշակոյթի այդ բացառիկ տօնը, չէշտելով թէ անոր նպատակը լոկ դրուատիքը չէր՝ որ պիտի հիւսուէր անոնց համար, այլ գիտակից պարտականութիւնը շարունակելու անոնց գործը՝ յանուն Հայ ազգին պահպանութեան եւ Հայ եկեղեցւոյ պայծառութեան:

Օրուան գլխաւոր բանախօս սանը նիւթ ունէր Եղնիկի «Եղծ աղանդոց»ը որպէս նշանակելի գործ Ոսկեդարու բովէն: Արիստոտէլեան կամ Դպրոցական իմաստասիրութեան գլխաւոր բաժանումներով վերլուծեց Եղնիկի երկը էականարանական – հոգերանական – Աստուածաբանական ճիւղերով, ծանրացաւ Նախախնամութեան եւ Աստուծոյ կանխագիտութեան եւ մարդուս ազատութեան աղերսին մասին, ցուցնելով ամէն մասի մէջ Եղնիկի պայծառ միտքը եւ իմաստասիրական դրութիւններու զօրեղ կառուցուածքը՝ անվկանդ փաստերով:

Կոմիտասեան եռաձայն խմբերգէ մը վերջ ունկնդրեցինք Զարենցի «Ես իմ անուշ»ը, ապա դնահատական տեսութիւն մը մեր Ոսկեդարու մատենագրութեան գրական արդիւնաբերութեան՝ զայն նկատած յինքեան եւ օտար մատենագրութեանց համեմատական ուսումնասիրութեամբ:

Ապա կարօտով լսեցինք «Մայր Արաքսի»ն, եւ Ապա կարօտով լսեցինք մը նուիրուած Թարգմանդրարար գլխաւոր գեղօն մը նուիրուած Թարգմանչաց Կաճառին:

Խանդավառ «Բամ· փորոան»ը կնիքը դրաւ նուիրական հանդէսին: Ուխտիս Ընդհ· Արբահայրը նուիրական հանդէսին: Ուխտիս Ընդհ· Արբահայրը խանդակեալի խօսքերով ողեկոչեց անմահ Թարգմանչաց Տիեզերական Ազգին: Մարդութիւն եւ յստակապէս մեր կարօտ Ազգը:

Դերպ· Արբահօր զեղեցիկ խօսքերու կնիքն եղաւ հայրական օրհնութիւնը որով կը հայցէր Աստուծմէ բեղնաւորել տարին՝ լիառատ պտուղներ հասցնելու, ի մխիթարութիւն վաստակաւոր Հայրերուն որ զոհաբերութեամբ կը նուիրուէին մեր սերունդին դաստիարակութեան:

Գ· – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (ՓԱՐԻԶԻ)

Դժբախտաբար փակ կը մնայ մեր Փարիզեան Վարժարանը առ այժմ՝ սիրող պատերազմին պատճառով· եւ չենք ալ կրնար ըսել թէ ե՞րբ հնարաւոր պիտի ըլլայ անոր վերաբացումը:

Աւա՜ղ, երբ ան հապիւ իր առաջին տասնամեակը կը բոլորէր արդէն փայլուն գիրքի մը հասած եւ ցանկալի արդիւնքներ տուած, ահա կ'ընդհատուի պատերազմով մը որ, յոյժ ցաւալի է ըսել, ոչ միայն հացն ու կրթութիւնը կը խլէ մեր տղոց

Բ· – ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ – ՎԵՆԵՏԻԿ

Այս տարի մեր վարժարանին վերաբացումը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 16–ին:

Առաւօտ, Վարժարանին մատրան մէջ տեղի ունեցաւ պատարագ եւ եկեղեցական արարողութիւն, ինչպէս բոլոր իտալական վարժարաններուն համար, Աստուծոյ օրհնութեամբ սկսելու ուսումնական նոր տարին:

Ժամը 10,30–ին բոլոր Աշակերտութիւնը՝ հաւաքուած Վարժարանին պերճազարդ դահլիճին մէջ, Տեսչական եւ Ուսուցչական մարմնին ներկայութեան, Ուխտիս Ընդհ· Արբահօր սրտապնդիչ խօսքերը լսեց:

Դերպ· Արբահայրը յստակօրէն գծեց անոնց առջեւ բարձր եւ ազնուական նպատակները՝ որոնց համար Բարերարներն ու մեծն Մխիթար գերագոյն զոհողութիւններ կատարած էին՝ յանուն եւ յօգուտ Հայ ազգին: Մտքի լուսաւորութիւն եւ սրտի կրթութիւն՝ գիտութեան եւ առաքինութեան ստացումով պիտի ծառայէին արժէքաւորելու կեանքը եւ զայն նուիրելու Ազգին բարօրութեան· ահա ինչ որ կ'ակնկալեն Երկինք, Մարդութիւն եւ յստակապէս մեր կարօտ Ազգը:

Դերպ· Արբահօր գեղեցիկ խօսքերու կնիքն եղաւ հայրական օրհնութիւնը որով կը հայցէր Աստուծմէ բեղնաւորել տարին՝ լիառատ պտուղներ հասցնելու, ի մխիթարութիւն վաստակաւոր Հայրերուն որ զոհաբերութեամբ կը նուիրուէին մեր սերունդին դաստիարակութեան:

Գ· – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (ՓԱՐԻԶԻ)

Դժբախտաբար փակ կը մնայ մեր Փարիզեան Վարժարանը առ այժմ՝ սիրող պատերազմին պատճառով· եւ չենք ալ կրնար ըսել թէ ե՞րբ հնարաւոր պիտի ըլլայ անոր վերաբացումը:

Աւա՜ղ, երբ ան հապիւ իր առաջին տասնամեակը կը բոլորէր արդէն փայլուն գիրքի մը հասած եւ ցանկալի արդիւնքներ տուած, ահա կ'ընդհատուի պատերազմով մը որ, յոյժ ցաւալի է ըսել, ոչ միայն հացն ու կրթութիւնը կը խլէ մեր տղոց

digitised by A.R.A.R.@

բերնէն, այլ նաեւ սուրի եւ հուրի բերանը կը տանի մեր երիտասարդութիւնը: Դէ՛թ Հայկական դատին նպաստէր թափուած արիւնին կէսն իսկ: ԹՄԲ.

Դ. – ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ – ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Սորբոնի կուռ տանք այս մեր Վարժարանին Մարզահանդէսն եւ Ամավերջի հանդէսին նկարագիրն եւ տեղեկատուութիւնը՝ որ կարելի չէր եղած զետեղել թերթիս նախորդ պրակին մէջ:

ա. – Մարզահանդէս

Union Recreationի ընդարձակ դաշտը զուարթ ու եռուզեռ կերպարանք մը առեր էր Յունիս 11ին կիրակի ժամը 16ին:

Հազարի մօտ հանդիսականներ գրաւած էին աթոռները, շատեր ալ համակամած ոտքի վրայ մնալու, եւ ահա Աղեքսանդրիոյ Կառավարիչ Հիւսէյին Փաշա Մուհամէտ կը հասնէր միաժամանակ խալիական փոխ – հիւպատոսին հետ, զորս ընդունիլ կը փութային վարժարանին տնօրէն Հ. Գերարդ Զրաքեան եւ հանդիսին կարգադիր անդամներէն Պր. Արմենակ Թէլլալեան: Պատուոյ աթոռներու վրայ կը տեսնուէին Ֆրանսական փոխ – հիւպատոսը եւ տիկինը, կղերէն ու այլ եւ այլ դպրոցական Հաստատութիւններէն բազմաթիւ ներկայացուցիչներ, Մուրատ–Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներէն՝ Տիրբ Օհանիկ Գրուպալեան, Գառնիկ Գլըճեան, Լեւոն Խանլեան, Լեւոն Մաթոսեան՝ որ միանգամայն նախագահ էր Քննիչ Յանձնախումբին:

Նոբին վեհութեան դահին առջեւ, սեղանի մը վրայ, դիզուած էին Յանձնախումբի անդամներէ ընծայուած մետալներ, զանազան բաժակներ եւ շքեղ նուէրներ, որ նոյն օր պիտի բաշխուէին մրցողներէն արժանաւորներուն: Առանձին սեղանի մը շուրջը բոլորուած էին Քննիչ Յանձնախումբի անդամները՝ պատրաստ ցուցակներն առջեւնին իրենց անաչառ դատաստանը հոն ամփոփելու եւ չափելու համար տղոց ճարտար ոտուններն, վազքը եւ խաղերը: Պատուոյ ծառայութիւնը կը կատարէր Բամլէի Հայ Աբիներուն խումբը, իր խմբապետ Պր. Վարդգէս Աստուածատուրի աշխուրջ հսկողութեան ներքեւ:

Մխիթարեան Վարժարանի 140 սանները վրայ այս տարի դաշտին վրայ իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին Անարատ Յղութեան Քոյրերու Քան տը Սէդրի նորահաստատ մասնաճիւղին վարիչ սանուհիներ: Իտալական կառավարութեան զիջողութեամբ Ցաչական շեփորախումբը եկած էր պատուելու բարձրատիճան Նախագահը, զուարթացնելու հանդէսը. եւ իրօք եգիպտական քայլերգը բուռն ծափահարութեամբ ողջունուելէ վերջ, սկսաւ տողանցքը համաչափ եւ ուրախ նուագով, մինչեւ եգիպտական եւ հայկական դրօշներով առաջնորդուած խումբերը եկան իրենց յարգանքի ողջոյնը ընծայելու վեհաշուք կառավարչին եւ հանդիսականներուն: Մարզանքի ուսուցիչ՝ Պր. Ստեփան Խանճեանի կ'աջակցէր Մխիթարեան Վարժարանի ուսուցչուհիներէն՝ Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան: Լայն դաշտը՝ գծերով եւ դրօշներով սահմանափակուած՝ կարծես կը ժպտէր մարզական համազգեստով զեղեցկացած կայտառ աշակերտութեան ոտքերուն ներքեւ:

Շուեդական մարզանքի մէկ քանի նմուշներ, հեծանիւով աբշաւներ, վազքեր ու այլ եւ այլ խաղեր անընդհատ երկուքուկէս ժամ բոլոր ժողովուրդը պահեցին խանդավառ եւ գոհ տրամադրութեան մէջ, շատ անգամ խլելով ուժգին ծափեր, մանաւանդ երբ փոքրիկ մանչերուն մարզական շարժումներուն մէջ յանկնկալս կազմուեցան կուրծքերուն վրայ «կեցցէ Ֆարուք թագաւորը, կեցցէ Ֆարիտա թագուհին» ֆրանսերէն խօսքերը:

Կը դնենք սորբոնի մրցանակ վաստակողներէն մէկ քանիին անունները որոնք բարձրատիճան հանդիսականներու ձեռքէ իրենց նուէրը ստացան առանց շնորհաւորութեան խօսքերով զովուեցան, մինչ ծնողները Մխիթարեան Վարդապետներու եւ մարզանքի ուսուցչին եւ ուսուցչուհիին շուրջը բոլորած չէին դադրեր իրենց գոհութիւնը յայտնելէ:

Հարիւր մեդր վազք–ի մէջ մանչերէն առաջին խումբին մասնակցողներէն Ա. եւան Յարութիւն Թումայեան, Բ. Յովսէփ Պապոյեան. աղջիկներէն՝ Ա. Արշալոյս Պապոյեան, Բ. Վարդուհի Տոստուեան: – Փոքրերէն՝ Ա. Գէորգ Քարամանուկեան, Բ. Արման Պոյաճեան:

Երկու հարիւր մեդր վազք–ի մէջ, Ա. Կարպիս Պոյաճեան, Բ. Բարսեղ Զուռնաճեան:

Չորս հարիւր մեդր վազք–ի մէջ, Ա. Կարոյ Աստուրեան, Բ. Գէորգ Ադամեան:

Ութ հարիւր մեդր վազք–ի մէջ, Ա. Վահան Ճիպինեան, Բ. Յակոբ Զընոզեան:

Մէկ ոստումով երկայնութիւն ցատկելուն մէջ, Ա. Համբարձում Բամպուքճեան, 4·57 մեդր, Բ. Յակոբ Զընոզեան 4·36:

Երեք ոստումով երկայնութիւն ցատկելուն մէջ, Ա. Համբարձում Բամպուքճեան 9·75 մեդր, Բ. Յակոբ Զընոզեան 9·63:

Գունդ նետելուն մէջ (5 քիլոնոց) լաւագոյններն էին, Ա. Համբարձում Բամպուքճեան 8·78 մեդր, Բ. Յովսէփ Զաքարեան 8·23:

Հեծանիւով մրցանքի մէջ նուէրը վիճակեցաւ Կարպիս Պոյաճեանի:

Գնդակախաղի մէջ աղջիկներէն նուէրը վաստակեցաւ Մարօ Թադէոսեան:

Դրօշախաղի մէջ դարձեալ աղջիկներէն՝ Մատլէն Սէմէրճեան:

Բաժակախաղի մէջ առաջնութիւնը կորզեց Համբարձում Բամպուքճեան:

Զուգահեռական ձողերու վրայ լաւագոյն խաղցողներն եղած Ա. Կարոյ Աստուրեան, Բ. Վահան Ճիպինեան. – երկրորդ խումբէն՝ Ա. Կարպիս Գասապեան, Բ. Խոսրով Պէզազեան:

բ. – Ամավերջի հանդէս

Յունիս 25ին Ֆրանս. Լիսէի հանդիսասրահին մէջ կատարուեցաւ մրցանակաբաշխութիւնը, ծնողաց եւ բազմաթիւ բարեկամներու ներկայութեան, ճոխ յայտագրով մը, որուն ընտրեալ այլեւս Աղեքսանդրիոյ ընտիր դասակարգը, իրեն հաճոյք կը համարի խուռն դիմել Մխիթարեանց հանդէսներուն, գնահատելով հոն տիրող բարեկարգութիւնը եւ խաղերուն ախորժելի պէսպիսութիւնը:

Եգիպտական եւ ազգային քայլերգներէ վերջ Պէզազեան եւ Աշոտեան աշակերտները ներկայացուցին Ֆրանսերէն լեզուով մանտոլին եւ կիթառ կոչուած զոյգերկ խաղ մը, իւրաքանչիւրն իրեն նախասիրած գործին դրուատելով: Հայերէն լեզուով խաղցուեցաւ «Գողցուած սագը», զաւեշտ մը ուով խաղցուեցաւ «Գողցուած սագը», զաւեշտ մը ուով խաղցուեցաւ «Գողցուած սագը», զաւեշտ մը երկու արարուածով, որու մէջ սագին տէրը՝ Յակոբ Զընոզեան, եւ դատաւորը՝ Պետրոս Չիլինկիրեան շատ անդամներ ծափահարել տուին իրենց արդէն իսկ ծանօթ դերասանի ձիրքը. զաւեշտին զանազան խմբերգները յօրինած եւ սորվեցուցած էր Վարժարանին ուսումնապետ Հ. Գէորգ Ոսկեան:

Հանդիսականներէն մեծապէս գնահատուեցան եւ գովուեցան փոքրերու պարը՝ կայացած մարզական շարժումներու մէջ եւ իրենց եռագունի թաղեայ զգեստներուն անակնկալ խառնուրդով մը թեայ զգեստներուն անակնկալ խառնուրդով մը վերջացած: Իսկ մէջկներերուն հնդկական պարը տարուեցաւ: Պարերը Օր. Թագուհի Մարտիրոսեանի համարու